

УДК 911 : 371.3

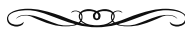
Вікторія Салімон, старший викладач

e-mail: v.salimon@physgeo.com

Сергій Салімон, студент

e-mail: s.salimon@physgeo.com

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ВИКОРИСТАННЯ КІНОМАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ ІЗ СУГЕСТОПЕДИЧНОЮ ТЕХНОЛОГІЄЮ НАВЧАННЯ

У статті розкрито особливості використання кіноматеріалів, особливо матеріалів з художніх фільмів, як одного із засобів кращого засвоєння інформації на уроках із сугестопедичною технологією навчання. Проведено аналіз наукових досліджень щодо використання кіноматеріалів у навчанні, у тому числі на уроках географії. Надано методичні рекомендації щодо сугестопедичного уроку з використанням кіноматеріалів за темою «Основні форми рельєфу суходолу Землі. Гори» у курсі загальної географії.

Ключові слова: методика навчання географії, сугестопедична технологія навчання, аудіовізуальні засоби навчання.

Викторія Салімон, Сергей Салімон

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КИНОМАТЕРИАЛОВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ С СУГЕСТОПЕДИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИЕЙ ОБУЧЕНИЯ

В статье раскрыты особенности использования кино материалов, особенно материалов из художественных фильмов, как одного из средств лучшего усвоения информации на уроках с сугестопедической технологией обучения. Проведён анализ научных исследований по использованию кино материалов в обучении, в том числе на уроках географии. Даны методические рекомендации для сугестопедического урока с использованием кино материалов по теме «Основные формы рельефа суши Земли. Горы» в курсе общей географии.

Ключевые слова: методика обучения географии, сугестопедическая технология обучения, аудиовизуальные методы обучения.

Viktoria Salimon, Sergey Salimon

APPLYING CINEMATIC MATERIALS AT GEOGRAPHY LESSONS WITH SUGGESTOPEDIC EDUCATIONAL TECHNOLOGY

The article describes the use of cinematic materials, especially materials from feature films as one of the best means to assimilate the information on the lessons with suggestopedic educational technology. Scientific research of this method including on geography lessons, have been analyzed.

Modern pupils study, learn and grow under the influence of communication technologies, so they require a rapid response and adaptation to modern conditions, as well as other interests, a special motivation in training.

Feature films, like nothing else, captivates the modern youth, so there is an opportunity to use the screen art for educational purposes and effect of the suggestopedic influence allows pupils to perceive a large amount of information.

The use of cinematic materials with suggestopedic educational technology on geography lessons belongs to audiovisual learning tools, giving the opportunity to acquire different modern motivating knowledge.

After analyzing suggestive teaching methods, the results of these methods application have been presented, the essence of cinematic materials use as audiovisual learning tools, especially materials from feature films, on suggestopedic lessons and feasibility of their use in the educational process have been described.

The authors propose to focus on artistic learning tools or means of art, as a special type of vacated (released) stimulating didactical art, that reveals the spare capacity in education and improves memorization and understanding of the studied material when using cinematic materials on geography lessons with suggestopedic educational technology.

Methodical recommendations for the suggestopedic lesson using cinematic materials for the topic «Major relief forms of dry land of the Earth. Mountains» in the general geographic course have been suggested.

Keywords: methods of the geography teaching, suggestopedic educational technology, audiovisual learning tools.

Постановка проблеми. Виходячи із сучасних реалій, найчастіше оточуюче середовище сприймається таким, яким являють його засоби масової комунікації, світ стає здебільш віртуальним. Сучасні учні мають загальний підвищений інтелектуальний рівень. Вони є більш розвиненими у віртуальному просторі інформаційних систем, і це одна з причин того, що учні виховуються, навчаються і зростають під впливом таких комунікативних технологій. Більшість з дітей потребує швидкого реагування та пристосовування до сучасних умов, їм потрібна інша зацікавленість, особлива мотивація у навчанні. Художні фільми як ніщо інше зацікавлюють сучас-

ну молодь, тому є можливість використовувати це екранне мистецтво для навчальних цілей.

Сугестопедична технологія навчання – нетрадиційна технологія, яка дає змогу використовувати в найбільшій мірі аудіо-, відео- та телеінформацію для навчання, особливо на уроках географії. Використання кіноматеріалів на уроках із сугестопедичною технологією навчання дає можливість найкращим чином наблизитись до сучасного навчання і отримання різноманітної, мотивуючої на знання інформації.

Вихідні передумови. Аналіз наукових досліджень вказує на те, що найчастіше кіноматеріали

використовують викладачі історії, але в більшості це документальні фільми. Художні фільми використовуються фрагментарно для аналізу або порівняння будь-яких подій. Проблема використання кіноматеріалів, особливо матеріалів художніх фільмів, на уроках географії не є зовсім новою, але при викладанні сугестопедичних уроків географії фільми використовуються не часто, хоча навчання з ними може бути цікавим і різноманітним.

Використання кіноматеріалів відноситься до екранних аудіовізуальних засобів навчання. Це розглядав у своїх працях Г. Лозанов, визначаючи закони сугестопедичного навчання, один з яких – закон використання класичного мистецтва й естетики та вплив його на отримання географічної інформації. Виходячи із закону, кіноматеріали в сугестопедичному навчанні відносяться до артистичних засобів навчання, тому можуть бути використанні у повній мірі.

Відомі знання з цієї теми висвітлені в монографії Г. Лозанова «Сугестология». С.С. Пальчевський у своїй роботі «Педагогіка» розглянув поняття про аудіовізуальні, або наочно-слухові, засоби та їх класифікацію. Відомий польський учений В. Оконя у своїх дослідженнях виявив, що аудіовізуальні засоби відносяться до складних засобів навчання та мають позитивний вплив на навчання. Те, що виховну силу кіномистецтва необхідно використовувати в педагогічних цілях, у своїх роботах зазначали А.С. Макаренко, Л.М. Баженов, А.В. Федоров, Ю.Н. Усов та інші.

Проте методику використання кіноматеріалів на уроках географії із сугестопедичною технологією навчання висвітлено недостатньо.

Метою даної статті є розгляд проблеми використання кіноматеріалів, особливо художніх фільмів, на уроках географії із сугестопедичною технологією навчання; показ доцільності її використання на прикладі теми «Основні форми рельєфу суходолу Землі: гори» загальногеографічного курсу географії. У ході дослідження вирішувались такі задачі: аналіз літератури, виявлення впливу кіно на загальний розвиток психофізичного стану учнів та поліпшення результатів їх пізнавальної і навчальної діяльності; використання студентами методичних рекомендацій щодо залучення кіноматеріалів, зокрема художніх фільмів, до викладання географії у період проходження педагогічних практик у загальноосвітніх школах.

Виклад основного матеріалу. Проблема сучасних мотивацій у навчанні є дуже гострою на сьогодні. Це стосується не тільки географії, а й інших предметів. Сучасні умови життя підштовхують шукати нетрадиційні підходи у навчанні та використовувати ресурси технологічних систем, впливати на підсвідомість з метою охоплення та запам'ятовування більшої кількості потрібної інформації. Оскільки інформатизацію суспільства неможливо зупинити, задача вчителя – пристосовуватись і використати умови для навчання.

За Г. Лозановим, основу сугестопедії складають сугестивні впливи різного генезису, які вже нерідко можна зустріти у початкових закладах різного рівня. Сугестопедична технологія навчання дозволяє використовувати увесь спектр засобів навчання, які охоплюють психологічні, дидактичні, артистичні засоби. Психологічні – мистецтво пов'язувати розум і почуття; дидактичні – глобалізація навчального матеріалу; артистичні засоби – вивчення нової глобальної теми в умовах сучасного оснащення, використання відеоматеріалів, реалістичних ігор [3]. Артистичні засоби навчання, або засоби мистецтва, є особливим типом звільняючого стимулюючого дидактизованого мистецтва, яке не є ілюстрацією змісту, а «спаяне» з ним, тому артистичні засоби можна віднести до способу «візуалізації інформації». Широкий загаль трактують візуалізацію як можливість забезпечити унаочнення реальності [2]. Відомо з досліджень психологів, що 90% інформації про навколишній світ людина отримує за допомогою зору, 9% – за допомогою слуху та 1% – за допомогою інших органів чуття.

Виходячи з класифікації візуальних засобів навчання М.В. Ляховицького, виділяємо: 1) візуальні засоби (схеми, малюнки, діафільми); 2) аудитивні засоби (грамзапис, магнітозапис); 3) аудіовізуальні засоби (кіноматеріали, телепрограми, мультимедійні презентації зі звуковим супроводом).

Аудіовізуальні засоби навчання (іншою мовою, «слухоглядацькі» – від лат. «audire» – чути і «visualis» зоровий) – особлива група технічних засобів навчання, які отримали найбільше поширення у навчальному процесі, що включає екранні і звукові посібники та призначені для пред'явлення зорової і слухової інформації [1]. Аудіовізуальні засоби навчання займають особливе місце серед інших засобів навчання, забезпечують образне сприйняття матеріалу, мають більш доступну форму для сприйняття і запам'ятовування, є синтезом більш менш достовірної інформації [1]. Серед визначених дидактичних особливостей аудіовізуальних засобів навчання особливе місце займають: 1) передача великої кількості інформації за короткий відрізок часу; 2) оптимізація наочного сприйняття навчальної інформації; 3) можливість спостерігати досліджувані об'єкти з різних ракурсів; 4) відображення «об'єктивної реальності» та «суб'єктивної реальності» і можливість порівнювати їх.

Крім того, використовуючи екранні аудіовізуальні засоби навчання, можна реалізувати такі дидактичні принципи: принцип застосування учителем чітких знань, умінь, розвитку учнів, урахування їх реальні можливості; принцип, який єднає теорію з життєвим досвідом; принцип, формулюючи зв'язки між фактами і явищами; принцип, який виховує вміння володіти своїми почуттями. Можна стверджувати, що аудіовізуальні засоби підвищують мотивацію учнів до навчання, активізують пізнавальну діяльність, сприяють розвитку мислення та творчих здібностей.

Аудіовізуальна культура – феномен культури ХХ століття: кінематограф, телебачення, відео дали наочний приклад неймовірної за розмахом та швидкістю системи розповсюдження аудіовізуальної інформації в художній формі; мистецтво екрана стало синтезом усіх, що існували раніше, мистецтв [1].

Кіномистецтво – це цільний соціальний інститут, який впливає на життя людства, формуючи свідомість глядача. Виходячи з досліджень психологів, кіномистецтво об'єднує в собі можливості літератури, театру, живопису, скульптури, архітектури, музики, хореографії, фотографії, задіває максимум людських почуттів, відповідно має широкий спектр впливу на особистість. У свою чергу, особистість учня у більшості випадків не може бути повністю сформованою, постійно знаходиться в пошуку ідеалів, смислу професійної діяльності в житті в цілому. Тому в них – сприятливе підґрунтя для впливу кіно.

Кіноекран і телевізор слабко стимулюють розвиток абстрактного мислення, творчості і самостійності, тому необхідна спеціальна організація навчання, щоб кіно- і телеекран виступали в якості джерела проблемності і стимулу для самостійних досліджень [1].

Серед усього різноманіття екранних мистецтв особливий вплив на емоційний стан людини здійснюють художні фільми, перегляд яких у сучасному інформаційному суспільстві став формою проведення дозвілля, не менш пріоритетною та звичною. Кіно як масове та затребуване молодіжною аудиторією мистецтво володіє значним художньо-виховним потенціалом та є у нинішній час одним з найбільш впливових факторів соціалізації підлітків та молоді. Кіно повільно, але впевнено проникає у школу, де використовується у навчальних цілях. За силою вражень, за цікавістю, за широтою охоплення навчального матеріалу, за живою наочністю навряд чи якийсь підручник може порівнятися з кіно.

Нами було розглянуто приклад використання кіноматеріалів, зокрема матеріалів художніх фільмів, на уроці географії із сугестопедичною технологією за темою «Основні форми рельєфу суходолу Землі: гори» курсу загальної географії.

Найважливішим моментом для проведення такого уроку є створення умов для сугестопедичного сприйняття інформації. Це підготовка самого кабінету, мультимедійного обладнання, підбір музичного фону для всіх етапів уроку, підготовка робочих місць учнів для позитивного сприйняття інформації. Відмінна риса саме такого заняття в тому, що сугестопедичний урок потребує дуже ретельної підготовки і велику кількість додаткового матеріалу, який буде використаний у певних умовах.

Учитель має підготувати інформацію про фільми, які є найбільш цікавими для учнів. Треба провести моніторинг з приводу фільмів, які дивилися учні і на основі яких можна використовувати кіноматеріал, вивчати певну тему, а потім, повертаючись знову і знову, вивчати інші теми, наприклад, з

розділу «Літосфера», де, крім гір, треба розглянути рівнини, або з розділу «Гідросфера», де вивчають ріки, озера, болота, водоспади, льодовики та ін. Нами було проведено моніторинг фільмів, у результаті чого виявлено, що для учнів такого віку цікаві фільми «Аватар», «Володар кілець», «Гаррі Поттер», «Пірати Карибського моря», «Парк Юрського періоду».

Учням було запропоновано відповісти на запитання стосовно фільмів: Які найбільш яскраві моменти фільмів? Які природні об'єкти було знято в цих фільмах? Як називаються ці природні об'єкти і т. ін. Далі учням було запропоновано подивитись відеофрагменти та кадри з цих фільмів, але не як звичайному глядачеві, а як науковцю-досліднику.

Учитель готує презентацію з використанням кіноматеріалів за питаннями, які треба розглянути на уроці. Для використання кадрів, де можна бачити певні об'єкти, вчитель повинен продивитися фільми і зробити кадрування за певною програмою з Інтернету (наприклад, он-лайн кадрування можна зробити тут: <http://online-video-cutter.com/ru/>).

На початку вчитель говорить про те, що сьогодні будемо вивчати такі форми рельєфу, як гори, але вивчати ми їх будемо за допомогою відомих і улюблених фільмів.

У кожного на парті заготовлені картки по розділах вивчення теми: *Картка 1.* Рельєф гір. *Картка 2.* Гори за утворенням. *Картка 3.* Гори за будовою. *Картка 4.* Гори за віком. *Картка 5.* Гори за висотою. Кожна картка містить частину інформації, а учні протягом уроку мають заповнити ці картки повністю. Потім вони зможуть використовувати картки на наступних уроках.

При виконанні певного завдання кожна картка обов'язково візуалізується за допомогою кадрів з фільму. Окремо в презентації показується фото певного об'єкта з фільму, а поряд – фото об'єкта, як він виглядає у природі. Учитель говорить, чим цікавий цей об'єкт.

Наприклад, образ літаючих островів у фільмі «Аватар» взятий з реального життя. Китайська провінція Хунань, а точніше гора Цзянькуньчжу, надихнула режисера на створення казкових пейзажів Пандори. Знімальна група протягом кількох днів фотографувала гору Цзянькуньчжу і місцевий ландшафт Уліньюань для відтворення неземних і повітряних островів Пандори [1]. Місце знамените своїми кварцитовими скелями висотою до 1000 метрів. Найвищі піки Уліньюаня досягають висоти понад 3 км над рівнем моря. Далі учні працюють з атласом та контурною картою, де знаходять і підписують назви гір, про які йшла мова.

Звичайно, буде цікавим для самих учнів дослідити в інших фільмах, які вони бачили, чи зустрічалися такі форми рельєфу, як гори. Вчитель обов'язково розповідає алгоритм, за яким проводиться таке дослідження: 1) подивитися фільм, запам'ятати, в якому кадрі були об'єкти, які вивчаються; 2) знайти в

Інтернеті чи інших джерелах, де проходили зйомки фільму (або, можливо, була просто зроблена інсталяція якогось об'єкта, який знімали зовсім в іншому місці; 3) знайти в наукових джерелах інформацію про об'єкт, який існує у природі насправді; 4) порівняти об'єкт, який досліджується з наукової точки зору та з фільму; прокоментувати, чим цікавий цей об'єкт, чому режисер захотів його знімати.

Матеріали, підготовлені таким чином, заслуговують на наступних уроках, і учні отримують додаткові бали за проведене дослідження. Такі дослідження будуть спонукати дивитися в подальшому фільми не тільки з точки зору почуттів або цікавого ігрового сюжету, а і з точки зору географічного пізнання тих об'єктів, які знімали. При наявній можливості, це буде спонукати до відвідання цих об'єктів у реалії.

Дані методичні рекомендації доцільно використовувати під час проходження педагогічних практик студентами-географами. Метою практичної підготовки студентів є оволодіння навичками професійної компетентності, виховання потреби у

систематичному оновленні своїх знань для їх практичного застосування, психологічна адаптація до конкретних умов фахової діяльності.

Висновки. Таким чином, використання кіноматеріалів на уроках географії із сугестопедичною технологією викладання — це крок до навчання сучасних учнів, це можливість пристосуватися до сучасних реалій життя, підняти зацікавленість до навчання за рахунок сучасного обладнання.

Використання кіноматеріалів дозволить по-різному підходити до вивчення нового, зосереджувати увагу учнів, підвищувати інтерес до досліджуваного предмета, розвивати цілісність дитячого світосприйняття, полегшувати засвоєння суті питання і застосування знань.

Завдання подальших досліджень полягає у доведенні ефективності використання методів сугестопедичної технології, вплив на підвищення рівня знань при викладанні географії в школі.

**Рецензент – кандидат географічних наук,
професор О.О. Жемеров**

Список використаних джерел:

1. Носкова Т.М. Аудиовизуальные технологии в образовании / Т.М. Носкова. — СПб: СПбГУКиТ, 2004. — 14 с.
2. Пальчевський С.С. Сугестопедагогіка: новітні освітні технології / С.С. Пальчевський. — К.: Кондор, 2005. — 352 с.
3. Салімон В.М. Уроки географії з використанням музичних творів як форма сугестопедичної технології навчання / В.М. Салімон // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. — 2012. — Вип.15. — С. 91–94.

References:

1. Noskova, T.M. (2004). Audiovizual'nye tehnologii v obrazovanii [Audiovisual technologies in education]. Sankt-Petersburg: SPbGUKiT, 14.
2. Pal'chevs'kyj, S.S. (2005). Sugestopedagogika: novitni osvitni tehnologiyi [Suggestopedagogy: the new educational technologies]. Ky'viv: Kondor, 352.
3. Salimon, V.M. (2012). Uroky` geografii z vy`kory`stannyam muzy`chny`x tvoriv yak forma sugestopedy`chnoyi tehnologiyi navchannya [Lessons of geography with using music as a form of suggestopedagogical technologies]. The problems of continuous geographical education and cartography, 15, 91-94.